

บทบรรณาธิการ

ปรากฏการณ์เก่าแก่ที่สุดในบรรดาปรากฏการณ์ทั้งหลายของมนุษย์ซึ่งสืบทอดมาจนถึงปัจจุบันได้แก่ศาสนา ศาสนาเป็นความเชื่อ ความศรัทธาที่มนุษย์ใช้เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการดำรงชีวิต ศาสนาให้ทั้งความรัก ความอบอุ่น ความเมตตา ความสามัคคี โดยเฉพาะระหว่างคนที่นับถือศาสนาด้วยกัน และศาสนายังเชื่อมโยงมนุษย์ไปหาสิ่งอื่น ๆ ทำให้มนุษย์ไม่ต้องกักขังตัวเองอยู่ในกรอบแคบ ๆ ที่ไร้คุณค่าของชีวิต ศาสนาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ลดทอนความทุกข์อันเกิดจากการใช้ชีวิต รวมทั้งการใช้เป็นเครื่องมืออย่างอื่นที่มากกว่านี้ ศาสนาทำให้มนุษย์รู้จักคิด ไตร่ตรองด้วยวิจรรย์ญาณที่ลุ่มลึกกว้างขวาง อีกทั้งศาสนาเรียนรู้และปฏิบัติได้มากกว่าการที่มนุษย์กระทำตามสัญชาตญาณ อิทธิพลของศาสนาจึงมีอย่างอเนกอนันต์ต่อการดำรงชีวิตและเป็นสิ่งยิ่งใหญ่ที่หล่อเลี้ยงจิตวิญญาณของมนุษย์

คนบางกลุ่มบางพวกเข้าใจศาสนาอย่างผู้นับถือศาสนาทั่ว ๆ ไป คือมีความเชื่อ ความศรัทธาเป็นตัวนำ ในขณะที่อีกพวกอาศัยเหตุผลหรือปัญญาเป็นอุปกรณ์หลักในการสร้างกระบวนการเข้าใจเป็นสำคัญ ความเข้าใจทั้งสองแบบแม้จะแตกต่างกัน แต่ต่างก็นำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต อย่างไรก็ตามความเข้าใจศาสนาไม่ว่าจะเป็นแนวใดใช้ว่าจะไม่มีจุดอ่อน ทั้งนี้เพราะว่ายังคงมีสาระของศาสนาบางส่วนที่ยังเข้าใจไม่ถ่องแท้ หรือยังอยู่นอกเหนือจากความเข้าใจก็มี

ในปัจจุบันแม้ว่าโลกเปลี่ยนแปลงไปมาจากโลกยุคเก่า และมุมมองเกี่ยวกับศาสนามีหลากหลายมากขึ้น แต่ศาสนายังคงมีบทบาทอย่างยิ่งต่อสังคม ปรากฏการณ์เกี่ยวกับศาสนาที่เป็นอยู่ได้แสดงให้เห็นทั้งความจริงและความมงงาย จุดแข็งของการศึกษาศาสนาด้วยหลักเหตุผล หรือใช้ปัญญาเป็นตัวนำยังคงถูกท้าทายจากภาวะการณ์เปลี่ยนไปของบริบทสังคม ทั้งนี้เพราะว่าศาสนาเป็นเรื่องของจิตใจ จึงไม่สามารถยืนยันบางอย่างได้ว่าเป็นมายาคติ หรือความมงงาย หรือจะเชื่อได้แน่นอนว่าความเข้าใจดังกล่าวไปถึงศาสนาอย่างแท้จริงแล้ว พฤติกรรมกรณับถือศาสนาจึงเป็นสิ่งที่สมควรห้วงใยทั้งในแง่ของผู้แสดงพฤติกรรมและสังคมส่วนรวม การศึกษาอย่างมีหลักวิชาหรือเป็นเหตุเป็นผลจึงน่าจะมีความสำคัญกว่าการทำความเข้าใจแบบอื่น ๆ

บทความ 9 เรื่อง ที่พิมพ์เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ มีอยู่ 2 เรื่อง เกี่ยวเนื่องกับพุทธศาสนา บทความเรื่องแรก คือ ความรักที่สมบูรณ์ใน “เทวีแห่งพระสัพพัญญู” - ละครดำนาน

ของคาร์ล เยลเลอร์พ ผู้นำเสนอเน้นให้เห็นความสนใจเกี่ยวกับพุทธศาสนาในยุโรปว่ามีมายาวนาน และได้แสดงให้เห็นถึงแนวคิดพุทธศาสนา และการรับพุทธศาสนา โดยที่ผู้ประพันธ์ตั้งใจเผยแพร่เรื่องราวของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและพระพุทธรูปด้วย การใช้วรรณกรรมเป็นสื่อเพื่อให้ชาวเยอรมันรู้จักองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ชัดเจนขึ้น ส่วนบทความเรื่องกระบวนการรับศาสนาหลังนวยุคในปรัชญาศิลปะของท่านพุทธทาสภิกขุ : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัยและวิจารณ์ เป็นบทความที่ผู้นำเสนอพยายามอธิบายหลักธรรมทางพุทธศาสนา ที่ท่านพุทธทาสตีความคำสอนให้ศาสนิกได้สัมผัสกับนิพพานหรือความหลุดพ้นได้ในชีวิตประจำวัน โดยที่การเข้าถึงความหลุดพ้นดังกล่าว ท่านเรียกว่า “เห็นปรัชญาศิลปะ” สาระของบทความทั้งสองเรื่อง แม้จะเป็นคนละแนวกัน แต่แง่มุมจากบทความทั้งสองเป็นการพยายามที่จะยืนยันถึงความคิดที่หลากหลาย และความไม่จำกัดต่อการทำงานอยู่ในกรอบเดิม ๆ แม้การตอบคำถามอาจจะสมบูรณ์ในระดับหนึ่ง แต่ก็ทำหน้าที่ที่ผู้สนใจต้องขบคิดกันต่อ ๆ ไป

ส่วนบทความอื่น ๆ ที่ปรากฏในวารสารฉบับนี้ ล้วนเป็นการแสวงหาช่องทางของผู้นำเสนอแต่ละท่านที่ต่างก็ก้าวไปสู่ความคิดอันหลากหลายในศาสตร์ของตน เป็นโอกาสที่ผู้อ่านได้นำมาพิจารณาคิดเสริมหรือขัดแย้งหรือพึ่งพาความเห็น เพื่อทบทวนความรู้ ความคิด ความเชื่อของตน และถามตนเองว่าควรจะนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างไร

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า ผลงานบทความวิชาการในวารสารฉบับนี้อันเป็นปรากฏการณ์ทั้งเก่าและใหม่ในบริบทของสังคมไทยปัจจุบัน คงจะช่วยเปิดมุมมองให้แก่ผู้สนใจด้านต่าง ๆ ในวงการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และเลือกสรรนำไปใช้ประโยชน์ต่อการศึกษาเรื่องราวต่าง ๆ ได้ในวงกว้างยิ่งขึ้น

ชวน เพชรแก้ว